

כאיל תערוג

פנינים על פרשיות השבוע וענינה דיומא

מרבן של ישראל מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א

מספריו הק' ומכתבי תלמידים

גליון 43 קרח תשע"ד

מתורת הפרשה

שתק לכן הוא צודק

נשאל רבנו: איך יתכן שקרח היו עמו מאתים וחמישים ראשי סנהדראות, שאם נתבונן במושגים של ימינו זה כעין התאספות גדולי התורה של כל העדות כולן, ומנגד עומד לו משה לבד, מה עושה בני"א פשוט כשרואה את מאתיים וחמישים נשיאי ישראל עומדים לצדו של קרח, איך ידע מי הצודק? והשיב רבנו: כיון שמשה שתק, הרי"ז סימן שהוא צודק! וכמו שמצינו בקידושין (דף ע"א ב') דבני מערבא בדקי יוחסין בשתיקותא, כששני בני אדם רבים ביניהם, מי ששותק ראשון סימן שהוא מיוחס יותר... (מפי בנו הגר"ש)

ויקה קרח

שואלים חז"ל קרח שפיקח היה מה ראה לשטות זה. ושמענו מהגר"ח מישקובסקי שליט"א את תמיהתו של הגאון רבי אהרן לייב שטיינמן שליט"א על שאלה זו, מה זה שייך לפיקחותו של קרח, וכי צריך להגיע לפיקחות מיוחדת כדי לא לחטוא, והלא גם אדם מן השורה אינו חוטא אלא אם כן נכנס בו רוח שטות.

וביאר הרב שטיינמן על פי מעשה שמובא במדרש (מח כב), שאדם היה הולך בדרכו לארץ ישראל, והנה רואה שתי ציפרים מתקוטטות עד שאחת הרגה את חברתה, מיד עפה הציפור והביאה עשב והניחתו על פי הציפור והחייתה אותה, ופרחו שתיהן. נדהם האיש לראות בעיניו מעשה של תחיית המתים, ומיהר ליטול את העשב שנתר והלך להחיות בו את המתים שבארץ ישראל, וכשהגיע לסולמה של צור מצא נבלת אריה מושלכת בארץ, ומשום מה רצה לנסות את העשב על האריה, והניח העשב על פיהו והחייהו, עמד האריה ואכל את האיש, והוא שאמרו מושלי המשל יטב לביש לא תעביד ובישא לא מטי לך', - אל תעשה טוב לאיש רע ואז לא תגיע אליך רעה.

לכשנתבונן במעשה זה, נתמה, הרי בידו של אותו שוטה היה אוצר ענק אשר לא יסולא בפז, היה בידו עשב של תחיית המתים, והיה יכול לחולל בו פלאות, להחיות את האבות הקדושים, ואת היקרים ללב, והוא בבלי דעת החיה את הארי... לשם מה עשה זאת, לא רק שהוא לא הועיל, אלא הביא על עצמו במו ידיו את אבדנו שלו.

זוהי כוונת חז"ל בשאלתם - 'קרח שפיקח היה', קרח שזכה בכאלו אוצרות עצומים שלא זכה בהן אדם בעולם, והיה מטועני הארון, והיה לו עשירות מופלגת ומעמד נכבד, מה ראה לשטות זה שרק בגלל קנאתו בנשיאות אליצפן יעורר את האריה, את אש המחלוקת, ובמו פיו יאבד את עצמו ומשפחתו מן העולם, וכי יש לך שטות גדולה מזו. (איש לרעהו)

ויקה אהרן כאשר דבר משה וירץ אל תוך הקהל והנה החל הגנף בעם ויתן את הקטרת ויכפר על העם. (קרח יז, יב)

וברש"י זבחים פח, ב ד"ה ויכפר על העם, כתב במחלוקת קרח שהוא לשון הרע, שנאמר אתם המיתם וגו'. ואע"פ שאמרו כן בפני משה ואהרן, כבר הוכיח החפץ חיים (כלל ב' או א') דלשון הרע אסור גם בפניו. ולכא"ו הרי כתוב שכל בני ישראל אמרו להם אתם המיתם וגו' ולמי סיפרו את הלשון הרע. והנה באמת גם שנים שיודעים איזה דבר אסור להם לספר אחד לשני. ואין להקשות דלא יהא גרוע מדבר שנאמר באפי תלתא, שיש אומרים דמותו לספר משום שכבר נתפרסם לכל, והי"נ כשמספר לזה שיודע כבר אינו מוסיף לו כלום. דיחילוק, דאמנם עצם הדבר כמות שהוא אין איסור לספר כיון שגם חבירו יודע כמותו, מ"מ כל שמספרים ומראים זה לזה שעשה בזה חבירו דבר שאינו הגון, זה לשה"ר. ורא"י ממעשה דמרים שספרה לאהרן על משה, ואהרן היה יודע, אלא שפירשו ביניהם את הדבר לגנות, וזה לשה"ר (אילת השחר זבחים פח, ב)

ופדויו מן חדש תפדה בערכך חמשת שקלים (יח טז)

ע"י ברשב"א שבועות ל"ט דמספק"ל לענין קידושין אם יועיל כלי שאינו שו"פ לקדש בו אשה, דאפשר דמפני חשיבות המלאכה מחשיבו כשזה כסף ואי"צ שיהיה שוויות במחט, ולכן אם יקדש במחט השוה פחות משו"פ י"ל דתהא מקודשת, וע"ש מש"כ לדון בזה. וצ"ע, דזה ודאי דלפדה"ב לא שמענו דיועיל כלי, ולא מסתבר דחשיבות מלאכה מהני לאשווי ביה שיעור פרוטה ולא ה' סלעים. וקצת יש ראייה מרב כהנא דנטל סודר מפני דאדם חשוב הוא, משמע דבלא"ה לא יועיל. ורק אם נחלק דרק בכלי העומד למלאכה ולא בכלי העומד ללבישה מספק"ל להרשב"א. וע"י איה"ש שבועות לט. וביאר רבנו, כל הנדון בקידושין וכיו"ב, דשייך לקדש מפרוטה ומעלה ואין צריך לקדש דוקא בפרוטה, וכן במודה במקצת משני מעות ומעלה דמקרי כפירה, בזה מהני כלי, אבל בפדיון הבן דיש בו שיעור של חמש סלעים לא פחות ולא יותר, ואם יתן יותר אין על היתר שם מעות של פדיון אלא מתנה בעלמא, ואין בהם מצוות נתינה, ע"כ דהמצוה הוא שיווי ממש, ואין זה שיעור בשווי אלא דבעינן סכום זה ממש, ובזה לא מהני כלי. (פרורים משולחן גבוה כרך ד')

שמירת מקדש ביום

הנה ש"י הרמב"ם (פ"ח מביה"ב ה"ב) והרמב"ן (שם) דמצות שמירת המקדש וללכת סביבו בלילה. ותמה המנ"ח (ריש מ' שפח) דלדברי הרמב"ם דמצות השמירה בשביל כבוד המקדש, ולא מפני אויב או לסטים, הרי הדין נותן שתהא המצוה לשמור וללכת סביבו תמיד, בין בלילה ובין ביום, ומהו א"כ דס"ל דאין המצוה אלא בלילה. ואמר לי מו"ר מרן ראש הישיבה הגראי"ל שליט"א, דביום לא יהיה ניכר דלשמירה קיימי שם. ויתכן דכוונתו דאמנם השמירה היא בשביל כבוד ולא מפני פחד אויב וכיו"ב, אכן המצוה היא לעשות מעשה שמירה כמו מפני ליסטים, וכל ענין וצורת שמירה לא שייך אלא בלילה, אבל ביום לאו שמירה תחשב העמידה וההליכה סביב למקדש. עוד יש לפרש בדבריו, דמשום שביום מצויים שם בני אדם רבים לא יהיו השומרים העומדים ומהלכים סביב המקדש ניכרים כשומרים, ושוב ליכא כבוד הבית, ואתי שפיר היטב דלעולם לא שייך שמירה מטעם כבוד המקדש אלא בלילה. (ס' גינת אגוז עה"ת פ"ר במדבר וע"ש בכל דבריו)

ענין בפרשה – מחלוקת

אש המחלוקת

רואים במציאות שמחלוקת היא אש שאוחזת את כולם, וצריך התגברות גדולה מאד בכדי שלא להצטרף, וכמו שהי' עם עדת קרח, שמושה הזהירם לפני שאמר להם להקטיר קטורת שסם המות נתון בתוכו, שבו נשרפו נדב ואביהוא, ומי שיבחר יצא חי וכולם יאבדו, ובאמת תמוה איך הם הלכו להקטיר לאחר אזהרה מפורשת מפי משה, וכן משמע שקרח האמין לדברי משה שכולם ימותו ואעפ"כ לא

אמר להם להפסיק, אלא שזו המציאות, שהנכנסים למחלוקת אינם יוצאים מזה אפי' שגורם על ידי זה מיתה, וההסבר בזה י"ל כעין משי"כ בביאור הגר"א (משלי א כג) על דברים בטלים שמושכים את האדם לפי שמושרה עליו רוח טומאה, וגם מחלוקת זה כך. וברבינו חננאל (הובא ברמב"ן פרשת קרח ט"ז ה) כתב שהנהקלים בעדת קרח היו משבט לוי, ונמצא שאע"פ שבשאר חטאי דור המדבר שבט לוי לא השתתפו, אבל בחטא הזה הם נכשלו, וי"ל לפמשי"כ בחובת הלבבות (שער התשובה פ"ח) שאמר אחד מן הצדיקים לתלמידיו, אילו לא הי' לכם עון הייתי מפתח עליכם ממה שהוא גדול מן העון, א"ל ומהו גדול מן העון, אמר להם הגאות, עכ"ד, ולפ"ז

אדרבה, כיון שלא נשתתפו בשאר החטאים עד עכשיו הם נכשלו בגאות ומחלוקת, והיצר הרע מוצא דרך איך להכשיל כל אחד. ובדעת זקנים מבעה"ת (פרשת ויקהל ל"ה) הביאו מדרש, שבשעה שאמר משה לישראל שבצלאל יעשה המשכן, היו ישראל מרננים אחרי משה ואומרים שכל הגדולה הוא נוטל לו ולמשפחתו, אמר להם משה דעו וראו כי לא מדעתי אני עושה אלא מפי הקב"ה, עכ"ל. אבל צריך להבין במה הוא שכנע אותם, הלא הדרך ממה שאנו רואים בעניינים כאלה שלא מאמינים, ואפי' אם יאמר כמה פעמים לא מאמינים, ולמה האמינו עד כדי כך שיכול לומר להם "ראו" קרא, שמשמע שהראה להם בבירור עד שהוכרחו להודות.

ומשמע מזה גודל אמיתת דבריו, הוא הי' כ"כ משכנע עד שהוצרכו להודות, וכשאמר להם "ראו" אז כל אחד, הגם שהי' לו קצת עקמימות שבלב לחשוך את משה שמחמת קנאה הוא עושה מעצמו שבביל קרוביו, אבל דברי האמת שלו היו כ"כ ניכרים עד שראו ממש.

אכן אצל קרח ג"כ כתוב שחשדו אותו, ומשה אמר להם והתחנן שלא עשה מדעת עצמו, רק ד' אמר לו, ולא האמינו, והנ"מ הוא, היות שאז כבר הי' נגיעה, שקרח רצה את הכהונה או את הנשיאות (כדפרשי"י בפרשת קרח ט"ז א) וכשיש נגיעה עצמית אז לא יכולין לשכנע אפי' בדברים שיוצאין מלב טהור כמו של משה', ורק כל זמן שסתם מרננים, אבל אין מי שרוצה וחושב שזה מגיע לו, רק בסתם הוא טוען למה הוא נותן הכל לקרוביו, למה הוא לא נותן לאחרים, יכולים עדיין לדבר אליו ויכולין להראות לו, אבל למי שהנגיעה העבירתו על דעתו א"א לשכנע בשום אופן. (ימלא פי תהלתך ח"א עמ' קי"א)

והנה קרח ועדתו נעשו בבריאה מיוחדת, כדכתיב (בפרשת קרח ט"ז ל) ואם בריאה יברא ד' ופצתה האדמה את פיה, והר"נ איש מקטירי הקטורת שהיו ראשי סנהדראות נעשו בעונש אחר כדכתיב (שם פסוק לה) ואש יצאה מאת ד' וגו'.

והנה לא כתוב על אש זו שהיתה בריאה מיוחדת, ומהיכן היא באה, ואפשר לומר, שהרי שמים זה אש ומים המנוגדים זה לזה נעשו לאחד במאמר ד', אבל כל זה נעשה לתועלת הנבראים, דכך היא צורת הבריאה, וכשחטאו, אז השמים עצמם, האש שבהם היא השורפת, דהתועלת עצמה נהפכת לפורענות.

ואע"פ שאנחנו לא יודעים את דרכי ד' למה כאן הנהגת העונש היתה כך וכאן כך, יתכן לפרש את הענין בדרך זה. דהנה כתוב (בהושע י"ד ט) כי ישרים דרכי ד' וצדיקים ילכו במ פושעים יכשלו במ, ובנוזר (כ"ג א) איתא שנים שצלו את פסחיהן אחד אכלו לשם מצוה, ואחד אכלו לשם אכילה גסה, זה שאכלו לשם מצוה צדיקים ילכו במ, וזה שאכלו לשם אכילה גסה ופושעים יכשלו במ וכו'. וכן י"ל כאן, דהנה מצות ציצית היא מצוה גדולה מאד ואין קץ למתן שכרה, ואיתא במנחות (מג ב) שהיא שקולה כנגד כל המצוות, ובלבשת ציצית נעשים עניינים גדולים, ובגמ' שם (ק"י א) אמרינן דכל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת וכו', ומסתמא גם העוסק בדיני המצוה כאילו קיים את המצוה, וא"כ בלימוד פרשת ציצית יש עניינים נשגבים ועילוי לעוסק בזה. והנה רש"י (בפרשת קרח טז א) מביא שר"י ראשי הסנהדראות באו למשה ושאלו אותו אם טלית שכולה תכלת חייבת בציצית או פטורה, ואמר להם שהיא חייבת, התחילו לשחק עליו, אפשר טלית של מין אחר חוט א' של תכלת פטורה, זו טלית שכולה תכלת לא תפטור את עצמה.

ובאמת אם נתבונן בזה הרי זה שאלה של טיפשות, ושאלה זו נשאלה ע"י ר"י ת"ח ראשי סנהדראות, וגם לאחר שמושה השיב להם הם שיחקו עליו, והרי הי' צריך להיות להיפך, שע"י גודל הענין שבמצוה זו שקיימו עכשיו בעסקם בהלכות ציצית הם היו צריכים להתעלות. אלא ע"כ דלאחר שנתפסו למחלוקתו של קרח נתעקם שכלם, ונעשה לפנייהם העקום למישור והישר לעקום, מה שענה להם משה רבינו, דברי אלקים חיים, דברים פשוטים ביותר, נראה בעיניהם שחוק.

ונעשו במדה כנגד מדה, שאותו הדבר עצמו שצריך להיות לתועלת הנבראים, האש של השמים שאינה אש רעה, היא תעשה להם לפורענות. דאם מהמצוה שצריך לצאת על ידו וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ד', הם הוציאו מזה ליצנות נגד משה ותורתו, גם ענשם יהי' כך, דאינם ראויים לקבל את חסד ד' אשר בבריאה, ולכן האור של השמים נהפך אצלם לאש, שזה דרך ההנהגה. (אילת השחר קרח טז, לה)

זהירות ממחלוקת בפרשת קרח

שח לנו בן רבנו- הגאון ר' שרגא שליט"א: שבשבוע של פרשת קרח רגיל רבנו להזהיר שלא להעסק בעניינים שעולים לגרום למחלוקת כי הזמן מסוגל למחלוקת רח"ל, ולכ כשבאים לפנינו על סיכוכים שונים וכדו' מבקש שיבוא בשבוע אח"כ. [וכן חמיו מרן הגר"ק שליט"א אמר לו שידוע כך מהספרים ליוזר בזה].

ויסוד טעמו של רבנו הוא ע"פ דברי בספר תולעת יעקב סדר תפלות שבת כתב ולא יפסיק בפרשה הבאה בשבת זה כי הקב"ה מנה כל פרשה ופרשה ואמר אתה בשבת פלוני וכו' ואסור לערב אלה עם אלה ולהכניס מרכבה במרכבה אפילו בתיבה אחת או באות אחת אלא כל אחת ואחת כמו שפסק הקב"ה וכמו שמנה אותם באותם פרשיות כל אחד על משמרתו וכשמשלימין ישראל הפרשה למטה אותם הדברים עולים למעלה ונוטלת אותם המרכבה ההיא הממונה עליהם ומעלה אותם לפני הקב"ה והדברים ההם עומדים לפניו ומתעטרים בכסא הכבוד וכו' לפיכך אשרי המשלים פרשיותיו כראוי עכ"ד. והיינו שעניני השבוע נמצאים בפרשת השבוע.

קרנן שלמים מביא שלום

רש"י בפרשת ויקרא (ג א) מפרש טעם על שם מה נקרא קרבן שלמים כיון שמתילין שלוי בעולם, ולכאורה שלוי זה ענין התלוי בבחירה, וא"כ האם ע"י הקרבת קרבן שלמים נשלל הבחירה של מריבות. וי"ל להמבואר בבי"מ (ני"ט א) על הפסוק השם גבולך שלוי חלב חטים

ישביעך, דבזמן שיש שפע ברכה בעולם נמנעים מריבות ויש שלו', וכ"כ רש"י בפרשת מקץ (מ"א ב) שבימי השובע הבריות נראות יפות זו לזו שאין עין ברי' צרה בחברתה, וקרובן שלמים גורם שפע בעולם וע"י זה נמנעים מריבות, ומשום כך הוא מטיל שלו' בעולם. (אילה"ש שם)

על בלימה

איתא בגמ' (חולין פ"ט, א) א"ר אילעא אין העולם מתקיים אלא בשביל מי שבולם את עצמו בשעת מריבה שנא' תולה ארץ על בלימה. ויש להבין מה השייכות של בולם עצמו למה שהעולם מתקיים ע"י, ועוד שהרי העולם מתקיים על עוד דברים. ופירש בזה זקני מרן רה"י הגראי"ל שטינמן שליט"א, דאמנם יש כמה וכמה דברים שהעולם עומד עליהם, כמו לימוד התורה ולימוד של תש"ב שלא חטאו ועוד, אבל אלו הם מצוות, לעומת זה ידוע בטבע האדם כאשר בא פלוני וגוער בו ומשמיץ ומבייש אותו, ובפרט כשהו ברבים, טבע האדם שמבקש בשעת מריבה לנקום בו ביתר שאת ולהשיב מנה אחת אפים, וזה הנסיון כ"כ גדול שרוב האנשים לא עומדים בו, ולכן אמרו חז"ל שגדול כוחו של מי שבולם עצמו בשעת מריבה שבזכות זה העולם עומד. עכ"ד. (מצות איש כסוי הדם עמ' רכ) [ו"ל המסלת ישירים פ"א: כי השנאה והנקמה קשה מאד לשימלט ממנה לב הותל אשר לבני האדם, כי האדם מרגיש מאד בעלבונותיו ומצטער צער גדול, והנקמה לו מתוקה מדבש, כי היא מנוחתו לבדה. על כן לשיהיה בכחו לעזוב מה שטבעו מכריח אותו ויעבור על מדותיו, ולא ישנא מי שהעיר בו השנאה, ולא יקום ממנו בהזדמן לו שיוכל להנקם, ולא יטור לו, אלא את הכל ישכח ויסיר מלבו כאילו לא היה - חזק ואמיץ הוא. והוא קל רק למלאכי - השרת שאין ביניהם המדות הללו, לא אל שוכני בתי חומר אשר בעפר יסודם].

ושאל פעם רבנו הרי כתוב במש' באבות על שלשה דברים העולם עומד על תורה ועל עבודה ועל גמ"ח וכאן מבואר דעומד על הכולם פיו בשעת מריבה.

וענה מרן הגר"ח אם בולם עצמו בשעת מריבה יזכה לתורה לעבודה ולגמ"ח.

ואמר רבנו להביא ראיה לזה מהגמ' בקידושין ע' ב' כל הפוסל פוסל ואינו מדבר בשבחה לעולם ואמר שמואל במומו פוסל, ועוד שם בגמ' ע"א ב' אמר ליה זיל בתר שתיקותא כי האי דבדקי בני מערבי כי מינצו בי תרי בהדי הדדי חזויה מנייהו דקדים ושתיק אמרי האי מיוחס טפי אמר רב שתיקותיה דבלל הינו יחוסא הרי מבואר דהכל תלוי בשתיקותיה ובה הכל תלוי. (מנחת תודה עמ' שלי"ה)

הפרד נא מעלי

אברהם אבינו בלכתו לארץ כנען לקח עמו את לוט, ואע"פ שאברהם הפסיד ע"י זה כדפרש"י (פרשת לך לך יג יד) שכל זמן שלוט ה' עמו הדיבור פורש ממנו, צ"ל שהעדיף להפסיד משום שחשב שישפיע עליו לטובה, והיינו כמש"כ בחובת הלבבות (שער אהבת ה' פרק ו) כי זכויות המאמין אפי' אם יהי' מגיע אל התכלית הרחוקה בתיקון נפשו לאלקים יתב' ואילו ה' קרוב למלאכים במדותם הטובות וכו', אינם כזכויות מי שמורה בני אדם אל הדרך הטובה ומישר הרשעים אל עבודת הבורא, שזכויותיו נכפלות בעבור זכויותם בכל הימים ובכל הזמנים, עכ"ד.

ובאמת צ"ב, דאדם שיכול להגיע לדרגה כ"כ גבוהה, א"כ גם כשיזכה את הרבים בודאי יגיע לכך, שכן הוא מוסיף מעלה בנפשו, ומה הוא מפסיד ע"י זיכוי הרבים, וצ"ל דבהתעסקות בזיכוי הרבים צריך להתעסק גם בענינים שפלים שמונעים ממנו להגיע לדרגת גילוי שכינה, ומשל למה"ד לאדם שהתעלף במקומות המטונפים, ויש אדם אחר הנמצא עכשיו במצב של גילוי שכינה, ונכנס להצילו, הרי אע"פ שעושה מצוה גדולה שמצילו, מ"מ במקום שנכנס עכשיו אינו זוכה לגילוי שכינה, וכן מזכה הרבים מתעסק גם בדברים שמונעים ממנו דרגות עליונות וגילוי שכינה, ומ"מ יתעסק בו, ולבסוף יגדל יותר.

ובכל זאת כשאברהם ראה שבאים למריבה לאחר התוכחה, דבאמת התוכחה היתה צריכה להביא לאחור שכן מדריכו לדרך האמת, אבל כשלא קיבלו ובאו למריבה, א"כ אין תועלת בחיבורם, ואמר הפרד נא מעלי, ובעל הטורים (שם פסוק י"א) כתב "בשביל לעשות שלום נפרדו", וכן המציאות דבמקום שיש מריבה ואין שלום צריך להפרד. (אילה"ש שם)

עלי יניח צדיק את ראשו

בזמן שיעקב הלך לחרן כתוב ברש"י פרשת ויצא (כ"א י"א) שהאבנים התחילו מריבות זו עם זו, זאת אומרת עלי יניח צדיק את ראשו וכו', מיד עשאן הקב"ה אבן אחת. והנה לאבנים אין דעת, וע"כ המריבה היתה בין השרים שלהם, וצ"ב, דבשלמא אם ה' כאן ב' סוגי דוממים ה' שייך מריבה בין שני השרים, דלאבן עצמה אין דעת, אלא דלכל נברא יש שר בשמים שהוא ממונה עליו והוא בעל הכרה ורוצה להתעלות ע"י שימוש להאדם השלם (כמש"כ המסילת ישירי פ"א) אבל כאן שכולם היו אבנים בין מי ה' המריבה דמאי נ"מ לשר האבנים אם יניח ראשו על אבן זו או אבן זו.

ובספר שער הגלגולים (בהקדמה אות כ"ה) כתב דלכל אבן יש שר בפני עצמו, וכששני אבנים מתחברים יחד מתבטל שר אחד (ונגמר תפקידו) וכשמחלקים אבן אחת לשנים נתוסף שר על אבן הנוספת (וע"י במד"ר בראשית י' ו' דאין לך כל עשב ועשב שאין לו מזל ברקיע שמכה אותו ואומר לו גדל, וכשהעשב נקער מתבטל המלאך) ולפי"ז א"ש, דבתחילה ה' מריבה בין שרי האבנים, אבל כשנתחברו ונעשו אבן אחת הפסיק המריבה, דמעכשיו ה' לכל אבנים אלו שר אחד ואין נ"מ היכן יניח יעקב את ראשו. וממה שהקב"ה עשאן אבן אחת, צריך ללמוד שע"י מחשבה טובה שכל אחד רצה לזכות התאחדו, וע"י מחשבה רעה מגיעים לפירודים.

ועפ"י הרוב, רבים שכל אחד רוצה, אפילו שזה דבר מצוה, מ"מ נהי' ע"י זה מחלוקת מפני שמעורב בו מחשבה לא נקיה, ובאבנים שלא שייך בהם פניות וכוונת השר שלהם רק שימוש האדם השלם, אז הכל התאחד.

ובמש"כ המסילת ישירים כי הנה עלוי גדול לבריות כולם בהיותם משמשי האדם השלם, צ"ב, וכי המלאך מתעלה, הרי כתוב (בזכרי' ג ז) ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה, ומבואר בספרים דהמלאכים אע"פ שהשגתם במידותיו והנהגותיו יתב' גבוהה מאד, וכל מה שאדם צריך לעמול בכל חייו בהנהגת ד' ומידותיו הם משיגים בקביעות, אבל כמו שהם אינם יורדים כך הם אינם עולים, ומשום כך המלאכים נקראים עומדים, כיון דעומדים בתמידות באותו מצב.

ונראה דמבואר כאן ענין נפלא, דאע"פ שמלאך אינו בר עליו, אמנם זה דוקא באופן רגיל, אבל כשמגיע לשייכות עם אדם בעל בחירה, ויש לו שייכות לתורה ומצוות שעליהם הושתתה הבריאה, בזה כמו שהאדם שולט בתחתונים כך הוא שולט בעליונים, דהיינו כמו שכתוב שכל הנהגת הקב"ה בעולם הן לטוב והן לרע תלוי' במעשי האדם, גם המלאך עצמו אע"פ שלא מתעלה, מ"מ כשהוא משמש

את האדם השלם המקיים תורה ומצוות, כמו שהאדם עצמו מתעלה, כך זה ששייך אליו ופועל למענו יכול לעלות עמו, ובדאי לא עולה בכל רגע, אלא ברגע הגדול ביותר אצלו כשמשמש את האדם השלם. (אילה"ש שם)

אם עיני שכל לך

כתוב בספר שערי קדושה לר"ח ויטל (חלק א' שער ו') הזהר מכל מיני כעס וקפידה וגאווה, אפילו לבני ביתך. ואם יחרפך איש לא תענו, והיה נעלב ולא עולב, כי על זה כתוב (שופטים ה' ל"א) ואוהביו כצאת השמש בגבורתו, והעבר על מדותיך לכל מי שחטא, ולא תרגיש צער אפילו בלבבך כי טוב הוא לך, כי כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו ומכל שכן עונות וחטאות, ואם עיני שכל לך היה לך לחפש מי שיצערך כי חיים אתה מבקש לך. עכ"ד.

ואם האדם עצמו היה לו לחפש מי שיצער, כמה חמור הוא עוון המצער. יש כאלו שביישו מישהו, ובשעת מעשה איננו מרגיש שהוא עושה עולה גדולה, והוא שואל את עצמו - מה כבר עשיתי? ואכן כך כתב בספר שערי תשובה (ש"ג אות קמ"א): ועוד אמרו המלביץ פני חבריו ברבים אין לו חלק לעולם הבא, ומה שלא אמרו כן על הרוצח שאין לו חלק לעולם הבא, כי המלביץ פני חבריו איננו מכיר גודל חטאו, ואין נפשו מרה לו על עונו כמו הרוצח, על כן הוא רחוק מן התשובה, עכ"ל

מרן החזו"א זצוק"ל אמר שקשה לאדם לעבור את כל ימי חייו, שבעים, שמונים, תשעים שנה, בלי שפגע בבני"א ח"ו. אין ספק שאם יזכר בימי הילדות, לא ימלט מכך שפגענו פעם באיזה אדם...

אחד שהי' לי אתו פעם משהו, איזה עסק, ואף שלא היתה זו מריבה ולא פגעתי בו, אבל עד היום, אמר רבנו כל יום, אני מכניס כמה מטבעות לזכות פלוני בן פלוני ולפלוני בן פלוני - הם כבר לא חיים - אבל כך, בכל יום אני מפצה אותם. ואף שלא פגעתי בו והוא כן פגע, בכל זאת מי יודע, שמא היתה לי קצת אשמה בזה. (כ"ת)

לא כל נחל הוא נהר

פירש"י (חולין י"ח) נהרא נהרא ופשטיה. כל נהר מתפשט במקום שהוא רגיל שם כלומר כל מקום הולך אחר מנהגו אית דוכתא בבבל דנהגו כרב ושמואל ואית דוכתא דלא נהגו כוותייהו:

ובדף נז ע"א זה גם מוזכר ושם פירש"י נהרא נהרא ופשטיה. אין פשטי הנהר דומין זה חריף, וזה עומד כך אין מנהג המקומות דומות ורב כשרה סבירא ליה, וראה בני פומבדיתא שנהגו בו איסור ולא התירו בפניהם ורב יהודה מפומבדיתא הוה וסבר דרב טרפה ס"ל. א"כ מה זה שייך למה שאומרים על כל דבר ציבורי - יש שתי דעות, כ"א נהרא נהרא ופשטיה? וחוף מזה, וכי כל א' הוא נהר? מי אומר את זה? החזו"א? הח"ח אמר את זה? בשביל להיות נהרא נהרא ופשטיה צריך להיות חזו"א וח"ח. לא כל נחל יכול להיות נהר! (רשימות תלמידים מיום ה' כ"ג אב תשס"ט)

הקב"ה חפץ יותר במצות שיעשה בהם גם רצון הבריות - אגרת רבנו

אור לכ"ב שבט תשס"ב לפ"ק

על דבר שלדאבונינו רואים שהצרות נתרבו מאד ורבים חולים במחלות מסוכנות מאד ורוצים להתחזק ביראת ד', הנה אותותינו לא ראינו ואנחנו בדור של הסתר פנים ומי יכול לדעת על מה אף הקב"ה, בכ"ז עלינו מוטל לפשפש במעשינו אולי ירחם וישונו ולא יעיר חמתו.

קודם כל ידוע בספרים שחטא של בין אדם לחבירו הרבה יותר חמור מחטא של בין אדם לקונו, וכן מצוה שיש בה בין אדם לחבירו הוא אשר יותר דרוש מאתנו, והעיד עלינו הרא"ש בריש מס' פאה וז"ל **כי הקב"ה חפץ יותר במצות שיעשה בהם גם רצון הבריות מבמצות שבין אדם לקונו עכ"ל**. ומכאן נבין שקודם עלינו לתקן מצות אלו ולפשפש בהם, כי מצוות שבין אדם לבריות הוא חמור ביותר.

וכמוכן שצריך גם להתחזק במצות שבין אדם לקונו, וכתוב והי' מחניך קדוש ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחרך, וצריך מאד להתחזק בצניעות, גם במלבושים, ובכלל לחיות חיי צניעות. גם להתחזק בתורה וחסד מאד, הם המגיינים הכי גדולים. ובזכות כל הנ"ל הקב"ה ירחם עלינו ויאמר למשחית הרף.

כיון שמכניע עצמו

ואמרו בברכות י"ט דצורבא מרבנן שאני דקודשא בריך הוא תבע ביקרי'. ונמצא דאע"פ שאינו מקפיד מ"מ בת"ח הקב"ה תבע ביקריה. וא"כ ה"ה המדבר לשה"ר על ת"ח לא יועיל אף כשימחלו לו, עדדין קודשא בריך הוא תבע ביקריה. רק אפשר דכשבא לבקש מחילה עדיף כיון שמכניע עצמו לפייסו. (וני"מ במי שעשה תשובה רק לא בא לבקש מחילה, דנשאר עדיין מה דתלמיד חכם חמור דאף כשאינו מקפיד נענש) (כת"י אילה"ש - לקט דברי חיזוק ח"ב)

תוותר אף אם הנך צודק - אגרת רבנו

בס"ד - בדברים האלה באתי להביע צערי על מצב אחינו בענין בין אדם לרעהו, כי רבתה מחלוקת לא רק בין אנשים פרטיים, אלא בהרבה מוסדות התורה וחסד, וגודל עון זה מבואר בחז"ל, והעונש ג"כ מבואר שהוא חמור מאד, בין בעוה"ז ובין בעוה"ב, ואין צורך להאריך בזה. והנה כל א' חושב שלו מגיע והוא צודק, ואינו יכול בשום אופן להקלט במוחו המחשבה שהוא אינו צודק, וא"כ השני רשע ומותר לעשות הכל ואפילו להלשין או לילך לא לדייני ישראל, שדנין כפי דיני התורה, כיון שלהם אין הכח להכריח את זה שכנגדו.

ולדאבונו ראינו בזמן האחרון שנתרבו כ"כ הרבה אלמנות ויתומים, ומי יודע אם זה לא בעון מחלוקת, ואע"פ שזה שנענש יתכן שלא היה מעורב במחלוקת, מ"מ הא ידוע שכל ישראל ערבים זה בזה. וכ"ש שלפעמים הוא שומע ונהנה או מקבל הדברים.

והנה ידוע שהקב"ה מצטער על אשר א' עושה רע להשני, ובפרט אם זה גורם שהרבה אנשים מעורבים בזה אין לשער כמה גורמים צער להשי"ת, ומעורר קטרוג רחמנא ליצלן ומדת הדין תובעת, השי"ת ירחם.

אמנם מי אני שאבוא בתוכחה לאנשים, אבל היות שכמעט יום יום באים אלי בעניני מחלוקת, בין אדם לחבירו, בין מוסד לחבירו, ובמוסד גופא בין אנשי הצוות עם המנהל, וזה מאד משפיע לרע על כל העולם, הלא ידוע ממאמר חז"ל קידושין מ' שלעולם יחשוב ישיש בעולם חצי מצות וחצי עבירות, ובמצוה א' יכריע לכף זכות וחלילה בעבירה א' גורם שיכריע העולם לכף חובה, ר"ל.

מלבד זה, כל דבר שאדם עושה, בין דבר טוב בין להיפך, הכל משפיע שגם אחרים יעשו כך, ומחלוקת גורם מחלוקת ומלשינות גורם מלשינות, ועד איפה נגיע ח"ו, וכמדומני העצה היחידה שכ"א יחשוב בלבו לוותר, כי אם נגיד לבן אדם שאינו צודק הא לא ישמע, כי הוא משוכנע שהוא צודק מאה אחוז. רק אפשר לומר תוותר אף אם הנך צודק, שכדאי מאד למנוע ריב ומחלוקת.

וכל אי יחוס על נפשו, ונפש בני משפחתו, ונפשות כלל ישראל, אינני מדבר כבר מענין צער השכינה כביכול כשאין שלום בין ישראל, אשר זה עוד גרוע יותר מהכל.

אמנם יש חולה גרועה אשר אנשים משלים ומרמים עצמם שעושים לשם שמים ואינו יכול לוותר כלום, ולאדם כזה אין שום עצה, רק שיעמיק ללמוד את עצמו עד שיבין האמת וישוב אל ד' וירחמהו.

ועל כולנו להרבות בעשיית שלום, ולבקש בתחנונים לחוס על כבוד שמים ועל כלל ישראל שלא יענשו ממרומים, ונזכה לברכה כמאמרם ז"ל לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה אלא השלום, ובזכות השלום יסיר ד' חרון אף, עד יערה השי"ת רוח ממרום ונזכה להגאל גאולת עולמים. א.ס. אהרן יהודה ליב שטיינמן. כ"ד מרחשוון תש"ס. בני ברק יצ"ו

על לצער אנשים נענשים גם בעוה"ז

בס"ד. לכבוד....

הנה ידוע שבתורתנו הקדושה יש דינים בין אדם למקום, וגם מה שבין אדם לחבירו, גם בעשרת הדברות יש גם דינים שלו לקונו, וגם מה שאדם יזהר מלעשות רע לבריות.

ואונאת דברים מבואר בראשית ב' מציעא דף נ"ח ע"ב שזה יותר חמור מאונאת ממון. וזה אין חילוק בין איש לאשתו או אשה לבעלה. ובגמ' ב"מ נ"ט שם כתוב שכיון שאשה דמעתה מצויה אז אונאתה יותר חמור מה שמצערין אותה. וזה כולל בכל הדברים שגורם צער, ובפרט לצער אלמנה או יתומים חמור מאד.

ולהיפך, חסד, אין לשער מה שיכולין לזכות עי"ז, ומבואר בראשית ב' בריש מסכת פיאה כי הקב"ה חפץ יותר במצות שיעשה בהם גם רצון הבריות מבמצות שבין אדם לקונו.

ודברים שאנשים מורים היתר לעצמם, מורה או רב חושבים שבשביל לעשות שיהי משמעת מותר לבזות בלי שיעור, ואין הדבר כן, רק מה שמוכרח להוכיח אבל לא לבזות, וזה חמור מאד שמבזין ברבים. רבי או כל מחנך צריך להוכיח, אבל לא להוסיף דברים הגורם בושה, ובדרך כלל זה מחמת שחושב להגיב על שפוגעין בו, וזה גורם שמשלם לו כפלים, וזה ודאי מכלל אונאת דברים לא יצא, ומאד צריך לזהר בזה.

וגם ההורים אין להם לבייש ילדיהם, וכן הראוני בספר החינוך מצוה של"ח.

והנה בכמה מקומות משמע שאע"פ שבדרך כלל עיקר העונש הוא בעוה"ב, ובעוה"ז לא נענשים על עבירות כ"כ, אבל על לצער אנשים נענשים גם בעוה"ז.

כל אי ישים לב על כל מה שעושה או מדבר שלא יהי דבר המצער חבירו.

והנה באמת כשנענשים בעולם הבא העונש יותר גרוע, אבל היות שאנשים מה שלא רואים קצת לא מתפעלים כ"כ, לכן אנו מדברים מה שכל אי מבין יותר. ועי' בספר חינוך מצוה הנ"ל בלאו של לא תונו איש את עמיתו, שמסיים דאע"פ שאין בו מלקות לפי שאין בו מעשה, מ"מ כמה מלקיות מבלי רצועה של עגל ביד האדון המצוה על זה.

והנהר מלפגוע אנשים יחולו על ראשו כל הברכות האמורות בתורה, ויזכה לעונג בזה ובבא.

כ"ו סיון תשס"ט אהרן יודא לייב שטיינמן

לדון לכף זכות

הנה דורינו ידוע בתור דור של עקבתא דמשיחא, ועיני כל ישראל מיחלות לישועת ה' בקרוב, וברור שכל מה שמצינו נקרב אליו יתברך בשמירת התורה והמצוות נזכה יותר מהר לגאולה האמתית המובטחת לנו ע"י נביאינו הקדושים, ומעיקרי תורתנו הוא גם שאחדות ואהבה של איש לרעהו ישכון בינינו, ומבואר בחז"ל הקדושים שהיות שהנהיגו עצמם בהנהגה הפוכה מזה, גרם להחורבן אשר עד היום לא זכינו להבנותו, וכל הצרות והשמדות שעברו על עם ישראל, וכן גם מה שעדיין אנו סובלים, הוא כתוצאה מזה, בכך באנו בדברינו אלה לחזור ולהזכיר הדברים הידועים, וזה מעיקרי קיומנו, שכל אי ידון את חבירו לכף זכות ועי"ז לא יבואו לריב ושנאה ח"ו, ולהזהיר גדולים על הקטנים לשנן ולחנך בנינו ותלמידינו שלא ישמע לשון של גנאי על זולתו, ויקוים בנו האמת והשלום אהבו.

ובזכות ההתחזקות באהבת אלה אשר נקראים לגיונו של מלך, וכולנו כאיש אי בלב אי נעבדהו, נזכה במהרה דיין, לבנין בית מקדשנו וירושלים בתפארתה.

תמוז תנשי"א

[חזר וחתם] ט"ז אדר אי תשנ"ז הכו"ח באהבה.

השפעה

הנה בכל מקום שיש מחלוקת, יש לזה השפעה גדולה לכל הסביבה, כמו שמסופר על האר"י ז"ל שבשבוע שנסתלק לבית עולמו, היתה מריבה בין השכנות, ומריבה זו גרמה לו היזק שנסתלק לבית עולמו. ומה שאפילו מריבה שהיתה בשכנותו הזיקה לו, לפי שכל ישראל ערבים זה לזה, ומה שהזיקה לו מריבת השכנות, ולא כל המריבות שבכלל ישראל, דאוי לרשע ואוי לשכנו. אמנם כשמתנצחים בדברי הלכה זה כבר משהו אחר, אבל התנצחות שלא בהלכה, כקרח, זה גרם תביעה על כלל ישראל, עד שמשא בא בטענה לרביש"ע האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף. ובכל זאת ה"י קצף, עד שבא אהרן ועצר המגיפה.

ואיתא מדרש פליאה עה"פ ויפול מן העם ביום ההוא כשלת אלפי איש, הדא הוא דכתיב חמשה בקר ישלם תחת השור, וביאר הגר"א ע"פ המדרש 'אדם אחד מאלף מצאתי ואשה בכל אלה לא מצאתי'. 'אדם אחד מאלף' זה מעשה העגל, שאחד מאלף חטאו, 'ואשה בכל אלה לא מצאתי', כמבואר דנשים כשרות היו ולא חטאו בעגל. ולפי"ז הוקשה למדרש שהרי מידותיו של הקב"ה מדה כנגד מדה, אי"כ כשאחד מאלף חטא בעגל הרי לא חטאו רק שש מאות איש, היינו חלק אלף מששים ריבוא, שהם שש מאות אלף, ומדוע נפלו שלשת אלפי איש? ותיצרו הדא הוא דכתיב 'חמשה בקר ישלם תחת השור' היינו שפגמו בשור אשר במרכבה וחמש פעמים שש מאות הוא בדיוק שלשת אלפי איש.

נמצא לפי? שהיינו חושבים שכל כלל ישראל חטאו בעגל, באמת חטאו ממש רק שש מאות איש, ונהרגו כשלוש אלפי איש: אלו שחטאו ואלו שהי' להם קצת שייכות לזה. וא"כ צריך באור מה שמשנה נצטוו לא לפקוד את בני לוי בתוך מנין בני ישראל לפי שהם לא חטאו בעגל, והלא לפי דברינו רוב מנין בני"י לא חטאו זולת שש מאות איש?!

רואים דבר נורא, שכלל ישראל למרות שרוב רובו לא חטא בעגל, זולת שש מאות איש, בכ"ז נענשו שנהרגו שלושת אלפי איש, ולפי שלא היו מאוגדים בקבוצה מיוחדת שהתבדלו והתרחקו מאלה שהיו שייכים לחטא, וכיון שהיו שייכים אתם אע"פ שלא חטאו, אבל לא כ"כ התרחקו, לכן לא זכו להימנות בנפרד. אבל שבת לוי שהתרחקו ונבדלו מכל אלה, הוא ראוי להיות נמנה במנין בפני עצמו, ולא להיות נמנה עם החטאים, כדי שלא יחשבו שיש להם חטא. ואלו שנהרגו.

א"כ רואים מכאן כמה גדול המעלה שמתרחקים מכל מי ששייך למחלוקת, שהרי כשיש קטרוג הוא על הציבור, ורק מי שנבדל מהציבור אין עליו הקיטרוג. אמנם לפעמים יש קיטרוג גם על יחיד כמו שמוצאים שהשטן מקטרג בשעת הסכנה וזה אמור גם על יחיד.

וא"כ כשנמצאים בביהכ"נ ויש שם איזו מריבה שהיא, צריך להבדל מהם, כמו שמסופר על מרן החפץ חיים שפעם הי' באיזה ביהמ"ד והיתה שם מריבה, עלה על הבימה ודפק ואמר: כשתעלו לבית דין של מעלה ישאלו אתכם למה עשיתם מריבה. ומה תאמרו? שהי' בינינו למדן אחד ולא אמר לנו ע"ז דבר. אז תדעו לכם: אני מוחה על מעשיכם, כדי שלא תערבו אותי במריבתכם!

וסיפר לי רבי שמחה זליג על אבי אמי ר' משה אליהו מקמניץ שהי' בעל כשרון מיוחד, והי' מחלוקת בקמניץ ומשמע שכולם התערבו במחלוקת והוא לא התערב, ונפטר לאחר המחלוקת בגיל צעיר בשנות הארבעים לחייו, והסתבא שלי נשאה אלמנה עם ארבעה יתומים, שלוש בנות וכן, ובהחלט יכול להיות שהמחלוקת גרמה שנסתלק מהעולם. (שיעורי רבנו על אגרת הגר"א)

זהירות בית כנסת

ובפרט בבית הכנסת ובשבת ויום טוב ביהכ"נ, לפי שהוא מקום קדוש, צריך זהירות יתירה, ובפרט בשבת ויו"ט כמש"כ בהמשך שבקושי התיירו לומר שלום בשבת, ויש מקומות שעיקר הדיבורים הם בשבת ויו"ט, לפי שבכל ימות השבוע טרודים הם במלאכתם ואינם פוגשים אחד את השני, אבל בשבת ויו"ט באים לבית הכנסת להתפלל אז יש את הזמן לדבר, וכך מספקים ליצה"ר "פרנסה".

ויש להוסיף כאן את מה שמובא בכלי יקר ריש פרשת ויקהל (ל"ה א') בשם ספר העקידה, דרך מליצה, על פסוק 'לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת', היינו שלא יציתו אש המחלוקת ביום השבת, שנרפים המה ממלאכה ויש לחוש אז ביותר לאש המחלוקת המתלקחת בתוך הדברים הבטלים, א"כ יפה אמר 'ויקהל' שהקהילים להיות באגודה אחת ע"י ציווי לא תבערו, שעל פי דבורו הם נאספים. (שם)

נבילות וטריפות

אמר רבנו: כשמדברים על חילוניים שצריכים לחזור בתשובה, מבינים שהם אוכלים "נבילות וטריפות" וכדו'. וחושבים על עצמנו מה אנחנו צריכים לחזור בתשובה, אנחנו הרי לא אוכלים, אבל יש "נבילות וטריפות" שגם אנחנו אוכלים, ומהו "שנאת חנם, מחלוקת, וכל הדברים שבין אדם לחבירו. (מזקנים אתבונן ח"א)

רבע שעה מוסר

סיפר הרב ד. ק.: "בישיבה מסוימת פרצה מחלוקת בין ראשי הישיבה לגבי בעלות הישיבה, לאחר תקופה קשה של מריבות וסכסוכים בלתי פוסקים, הוחלט פה אחד לעלות ולהשמיע את הטענות בנוכחות כל הצדדים על שולחנו של מרן שליט"א, וככל שיוורה כן ינהגו. ביום שנקבע מראש לכך ובשעה היעודה, עלו הצוות עם ראשי הישיבה הניצים למעון קודשו. בכניסתם ראו את מרן שליט"א יחד עם גבאי נוסף עוברים מחדר האחד (היכן שמתקיימים התפילות בביתו) אל החדר השני כשהוא סוגר את הדלת בעדו. הגבאי הורה לרבני הישיבה להתמתין מעט, לאחר כרבע שעה הוא פתח את הדלת והורה להם להיכנס, הם ישבו כמחצית השעה והשמיעו את כל הצדדים, כשלאחמ"כ מרן שליט"א חתך הוראה ברורה, שהתקבלה בחפץ לב על שני הצדדים. בגמר הפגישה שאל אחד מאנשי הצוות את הגבאי לשם מה עיכבם לפני הפגישה כרבע שעה, הלוא מרן שליט"א ישב לבדו, ובפרט כאשר מראש נקבעה אותה השעה? ענה הגבאי: "כשמרן שליט"א ראה את פניכם וידע לשם מה באתם, ביקש להסתגר עם עצמו לכמה דקות, הוא לקח ספר תהילים בידו והתפלל בדמעה משך דקות ארוכות, שהיות והענין נוגע למחלוקת בין שני צדדים, הוא העתיר בתפילה שליבו יהיה נקי מכל רבב של נגיעה לטובת אחד מהצדדים". (כ"ת)

רב לכם בני לוי

פרש"י דבר גדול אמרתי לכם ולא טפשים היו וכך התרה בהם וקבלו עליהם לקרב אלא הם חטאו על נפשותם. כונת רש"י הוא שהם איבדו עצמם לדעת והלכו במסירות נפש, ולא מפני שהיו טפשים אלא שהלכו ע"ד למות, וזה כח המחלוקת, שהולכים אע"פ שיודעים שיכולים שלא להצליח, וכמש"כ לעיל פסוק ו'. (אילת השחר קרח טז, ז)

קדושת הויתור

באחד הפעמים שהיה רבנו בבית חולים, כשעמד להשתחרר סיפרו לו שבחדר שבו שהה היה לפניו יהודי זקן, ובעת שהוצרך רבנו להתאשפז ביקשו ממנו לפנות את החדר בשביל רבנו, [שזה היה חדר נוח במיוחד], והוא הסכים וויתר על החדר בשביל רבנו, וביקשו כעת מרבנו שלפני שיוצא שיבוא לברכו על כך.

וענה רבנו: בזה התיישבה לי תמיה, שראיתי כל הזמן ליד החלון בחדר היו עופות טהורים, וכתוב בספרים דדרך עופות טהורים להיות ליד מקום קדוש, ולא הבנתי איזה קדושה יש כאן, וכעת שספרתם לי על מעשה הנאצל של הזקן אני מבין איזה קדושה יש בחדר זו שנעשה ויתור כזה. (כ"ת)

עושה שלום במרומי

רש"י באיוב נ"ה ב' מפרש ל"א עושה שלו' במרומי, אש ומים בלולין ואין מים מכבין את האש, ע"י עוד פירוש, ובטור סוף סימן נ"ו כתב עושה שלו' במרומי ע"ש המלאכים שהם אש ומים שני הפכים ואין אחד מכבה חבירו. וצ"ב למה צ"ל דוגמא של עושה שלו' במרומי הוא יעשה וכו', ולא מבקשים סתם שיעשה שלו' אצלנו. משמע שהדוגמא הכי גדולה זה אש ומים, שהם ב' הפכים ממש מן הקצה אל הקצה, ובכל זאת הקב"ה עושה שיהיו בשלוי, וא"כ גם בני אדם שאינם יותר ב' הפכים מאש ומים יחיו בשלוי, **אלא דיותר קל לעשות שלו' בין אש ומים מאשר אצל בני אדם, כיון שהם בעלי בחירה ומתעקשים לריב, ובמחלוקתו של קרח הקב"ה לא עשה**

שלו' אלא נבקעה האדמה ונבלעו, והיינו כיון שהיו בעלי בחירה, ומבקשים כמו שאתה עושה שלו' במרומים תעשה גם עלינו. עיין עוד במד"ר נשא י"ב ח'. (ימלא פי תהלתך תפילה)

לחזק בענינים אלו

בהספד שנשא הגאון רבי צבי גרינהויז שליט"א לזכר בנו, סיפר שנכנס בקודש פנימה לבית מורנו הגרא"ל שטיינמן כדי לשאול על מה לעורר את הציבור, והגרא"ל אמר שיש לחזק את העולם בשני דברים עיקריים, להתמיד בלימוד ולהתרחק ממחלוקת. (עלינו לשבח)

אל תמשיכו ללמוד שם

שח לנו בעל המעשה שליט"א: באחד המערכות שניהל מרן רשכבה"ג הגרא"מ שך זצ"ל למדנו קבוצת אברכים בכולל, שבראשו עמד אחד שהיה מקבוצת המתנגדים להגרא"מ זצ"ל, והיה מחרף ומגדף מערכות אלקים חיים בכולל, והדבר הפריע לנו מאוד ולא ידענו מה לעשות. ושאלנו את מרן רבנו הגרי"ש זי"ע והגרי"ש התלבט כי מחד גיסא הדיבורים הנוראים על הרב ש"ך, ומאידך גיסא זה היה ממש פת לחמם של האברכים הני"ל, וירדנו לבני ברק לשאול את מרן רבנו שליט"א וסיפרנו לו את כל הדברים, התאדם כולו ואמר: דעו לכם שכל מי שמדבר כנגד מרן הגרא"מ שך זצ"ל הוא לא יצא נקי מזה, והוא יענש על זה משמים בחומרה בזה ובבא, וכיצד אתם תמשיכו ללמוד שם, אני מברך אתכם שאחד האברכים יקח על עצמו את החזקת הכולל ויתמנה לראש הכולל וה' יצליח בידו, ואכן אחד האברכים לקח דבר זה על עצמו ויצאנו משם. ויש להוסיף שסיפר הני"ל ששנים רבות כל ראש חודש הגיע האברך שהתמנה לראש הכולל למרן רבנו שליט"א ששילם את הכסף להחזקת האברכים.

ולפני כעשרים וחמש שנה ריססו על הרכב שבו נסע מרן האבי עזרי צוק"ל בקביעות דברים שאינם ראויים שנגעו בכבודו של מרן בעל האבי עזרי, [וכן נעשו הטרדות שונות ומשונות למרן זיע"א] כינס רבנו את כל בני התורה לעצרת, וכתב בכתב ידו נוסח מודעה בהאי לישנא:

בס"ד הננו בזה לכל אשר יראת ה' נוגע בלבבו וכואב לו על ביזוי כבוד התורה, לבוא לתפלת רבים, אשר נקבע ליום שני ל"ב לספירת העומר בשעה 6.45 ברחבת בהכניס דברי שיר בני ברק ברח' ר' עקיבא. א. ל. שטיינמן

[א"י ראה במכתבי הח"ח (מכ"מ מ"ו) שמעתי כי בהעתון מאמנט נדפס מאמר מכותב אחד שמתפלל עלי איך לא נזהרתי במכתב מהאתי בדבר הרבנות בוילנא באיסור לשון הרע ומחלוקת והלבנת פנים אשר הנני בע"ה עוסק בזה כל ימי חיי ואשר גם עתה בודאי נזהרתי בזה, גם הוציא משפט שקר ומעוקל כי לא מדעתי נעשה זאת ובהשפעת אחרים עלי נעשה. ע"כ הנני מודיע בזה בשער בת רבים שבמקום החרבת וחורבן הדת נעשה כל זה כהלכה כאשר בארתי במכתבי. מצוה רבה וחובה גדולה לעשות כל מה שביכולת לתקן הדבר לגדור גדר ולעמוד בפרץ ואין בזה שום חשש איסור... ובדרך כלל אודיע כי כל הענינים היוצאים מתחת ידי בחתימתי נעשים תמיד על ידי עצמי מדבר גדול עד דבר קטן ויש לסמוך עליהם בעז"ה ומאוד מאוד מתרעם אנוכי על אשר בודים ומחפים עלי דברים אשר בשקר יסודם כדי לבלבל דעת השומעים לדברי... ישראל מאיר הכהן מראדין.

ד' כי ידע ידידי כי גם אנוכי כאשר יצאתי במחאתי הראשונה ידעתי גם ידעתי כי יתפלו עלי דברים ויחפשו עלילות מכל הצדדים עלי. אך גמרת בדעתי יהיה מה שיהיה למען שלא יתבזה כבוד התורה ומסרתי את עצמי להיות מוכן לכל דבר ח"ו ולא אחשה למען כבוד ה' ותורתו וכו' וידעו כל העולם כי כבוד ה' ותורתו גדול אצלנו יותר מכל חיינו ממש וכו' (שם מכתב פ"ה עמ' קל"ד אודות אגודת ישראל באידיש)

וראה עוד ממשנת רבנו שליט"א בעניני מחלוקת בספר 'מאחורי הפרגוד' הלכתא רבתא לשבתא

משיעורי הגאון רבי בן ציון פלמן שליט"א-

לחתוך כדור רפואה

כיון דקיי"ל דאין טוחן אחר טוחן, א"כ שרי לפרר רגבי טבק שנדבקו יחד [מחמת הלחות], דאין טוחן אחר טוחן [כ"כ השערי תשובה ס"י שכ"ח ס"יק ל', ודלא כתפארת ישראל בכלכלת שבת מלאכת טוחן שאסר]. וכן מותר לרסק כדור של רפואה מה"ט. והנה בכדור של רפואה יש חריץ באמצע, דמי שנצרך לקחת רק חצי כדור מחתכו שם. ויל"ע אי שרי בשבת לחתכו, דהא המחתיך לפי מידה הרי זה בכלל מלאכת מחתך. אולם הגרא"ל שטיינמן שליט"א אמר בפשיטות להיתר, כיון דקיי"ל (ס"י שכ"ב משנ"ב ס"יק י"ב) דאין מחתך באוכלין, דבר העומד לאכילה אין לחיתוך חשיבות, ובכדור של רפואה, אף שאין לו תורת אוכל, מ"מ כיון שבמצאיאות זה מיועד לאכילה חשיב כאוכלין לענין זה, והוה בכלל אין מחתך באוכלין. (שלמי תודה טוחן עמ' ס')

הרבנית תמר שטיינמן ע"ה נלב"ע כ"ה סיון תשס"ב

על הרבנית אשת חבר ע"ה היה מן הראוי לכתוב חיבור מיוחד על מסירותה הגדולה לתורה ועל לכתה בארץ לא זרועה למען יזכה רבנו לעלות בתורה ללמוד וללמד, והבאנו כאן מעט מהדברים שנדפסו בקונטרס צדיק כתמר יפוח שיצא לאור אחרי פטירתה.

לימין בעלה

סיפר בנה הגאון רבי משה שליט"א: בימי השבעה אמר אאמו"ר שליט"א, מה הטעם שכאן בארץ לא הסכימה להמשיך ללמד תלמידות כפי שנהגה בחו"ל, וזאת למרות שהפצירו בה? כנראה החליטה שכאן בארץ תפקידה לעמוד לימין בעלה! בינו זאת! והאם יש לנו מושג על איזו קריירה ויתרה? סיפר נכדה רבי אשר: באנטוורפן היא היתה מורה ומדריכה לבנות, וכל תלמידותיה היו קשורות אליה בעבודות אהבה! באמצע ימי השבעה התקשר בן דודה ר' דוד ק. ואמר בזה הלשון: "אין אנטוורפן איז זי ממש פאר הייליגט" (-נערצת כאשר קדושה).

כולן זכרו שהדבר האחרון שלמדה אותן היה ספר ישעיהו. הן למדו עד שלושת הפרקים האחרונים של הספר ואז נכנסו הגרמנים ימ"ש - ופסק הלימוד [מעניין לציין, שהפסוקים האחרונים שמסיימים את פרק ס"ג אותו למדו הן: "למצער ירשו עם קדשך (פירש"י: גדולתם וירושתם, זמן מועט היתה להם) צרינו בוססו מקדשך: היינו מעולם לא משלת במ (פירש"י: היינו אנחנו תחת ממשלתך, לא צרינו, כי לא משלת במ ולא נקרא שמך עליהם) - ואיך באו הם תחתינו בארץ ירושתנו) לא נקרא שמך עליהם לוא קרעת שמים ירדת מפניך הרים נולו" (פירש"י: דרך שאלה שמא קרעת שמים וירדת לדבר עמהם כמו שעשית לנו; ואם מפניך הרים נולו בעבורם כמו בעבורנו; וכו'. ישע"י סג, יח-יט)].

ובאחד הפעמים שסיפרו מעשה על הרבנית ע"ה לרבנו שליט"א התבטא: היא היתה אשה גדולה.

לא הפריע אף פעם

"הפרעתי אי פעם ללמוד? הפרעתי להגיד את השיעורים? אף פעם לא!" כך העידה על עצמה בהזדמנות נדירה. ואכן ידעו זאת כל בני משפחתה שסדריו ושיעוריו של ראש הישיבה שליט"א לא הופרעו ממנה, ולא עוד אלא שאף פעם לא הוצרך לגשת לחנות או לסידורים אחרים - הכל היה מוטל עליה, ובלבד שלימודו לא יופרע.

פעם אחת - והיה זה בשעות הצהריים - נפלה בביתה ושברה את הרגל. רגלה השבורה הסבה לה כאבים חזקים, ובכל זאת המשיכה לשכב על הרצפה ולא השמיע הגה. מדוע? כי עוד מעט מתחיל ה"שיעור חומש" ואם תסב את דעת הנוכחים למצבה החמור יופרע השיעור! רק עם סיום השיעור התירה לעצמה להזעיק עזרה כדי שיטפלו בה.

גם כאשר היה מצבה הרפואי חמור, הניחה לראש הישיבה לצאת במסירות לחזק את גולת צרפת ולפעול למען עולם התורה והישיבות שבמדינה זו.

היא ידעה להעריך גם נשים אחרות שנוהגות כך: היתה לה קביעות להתקשר פעם בשבוע לאשה שבעלה היה שקדן גדול, וגם בימי שישי היה לומד ברצף עד כניסת השבת. כל עול הבית נפל על כתפי האשה, ולפעמים גם היו ילדיה חולים. לפיכך נהגה להתקשר ולדרוש בשלומה ובשלום ילדיה. והיתה מדגישה באוזניה שהיא מתקשרת אליה כהערכה על כך שהיא נותנת לבעלה לשבת וללמוד באין מפריע.

מזל טוב מילד

לפני חתונת אחד מצאצאיה שמעה שאחד מילדי השכנים (משפחת ישראלזון) חולה ולא יוכל להשתתף בחתונה. באופן הכי טבעי מצאה לעצמה זמן ביום החתונה לעלות לבית ישראלזון ולקבל מהילד מזל טוב, כדי לצמצם את אכזבתו מכך שלא יוכל להשתתף בשמחה. סיפור זה הגיע לאוזניו של רבנו רק בימי השבעה, והוא הביע התרגשות גדולה מכך.

אספר למעלה

נדבך גדול בצניעותה היה העובדה שהקפידה לא לדבר על עצמה, ולא מתוך התאפקות או גינוני ענווה, אלא מתוך שכנוע שהיא באמת לא דמות מיוחדת. הדברים שכן סיפרה על עצמה נפלטו מפיה בהזדמנויות שונות, ובעקבות דברים שעוררו לכך.

לעומת זאת, זכו בני משפחתה לשמוע ממנה דברים בקשר לבעלה ראש הישיבה שליט"א, למרות שגם כאן גילתה טפח והסתירה אלף טפחים באמרה: "כאן לא אספר עליו - שם יש הרבה מה לספר!". [לדוגמא נציין שלא סיפרה על התעניות והצומות שהיה רגיל בהם, וכאשר חלתה והנכדים היו מגישים את האוכל לרבנו והבחינו בריבוי הצומות והחלו לדבר על זה מידי הפסיק רבנו את כל הצומות שכבר אין תועלת בזה אם יודעים מכך].

להלן פירוורים מדבריה: לגאון המופלא רבי שמחה זליג זצ"ל - הדיין דבריסק - היה עניין מיוחד להצמיח ולגדל אותו (הם היו בני דודים, -אמו של הגרש"ז היה אחות זקנתו של רבנו). הוא היה בן בית אצלו ותלמידו בתורה ובהוראה.

הוא לא אוהב סתם לקנות ספרים. הוא אומר שאינו יכול לסבול שיש ספרים בארון והם לא בראש שלו. פעם דיברתי איתו בקשר לשיפוץ דבר מה במטבח, ונעניתי: "כל דבר שנעשה כאן בעולם הזה - יורידו לנו שם בעולם הבא".

פעם אחת הגיע זוג ההתייעץ איתו. הם המתינו שיגיע זמנם להיכנס, אך לפתע קמו ללכת. ביקשתי לברר אצלם מה קרה והם הסבירו שבאו להתייעץ בעניין שלום בית, אך כאשר הבחינו כיצד נראה פה הבית התיישבו כל ההדורים מאליהם.

באחד הימים האחרונים לשהותה בביתה, שכבה בחולשה נוראה ואיומה. היא ביקשה לקרוא לבעלה ראש הישיבה שליט"א, וכאשר נכנס לחדר הבינו שהיא לא קראה לו לצורך עצמה אלא כדי לשמוע צרת אלמנה שביקרה אצלה. בימיה האחרונים, בשהותה בבית חולים תחת ייסורים איומים, שמעו אותה מידי פעם מפזמת לעצמה "אדון עולם".

ותשחק ליום אחרון. היא לא פחדה מהמוות, ואמרה שמתני שיגיע הזמן הנכון לפי רצונו יתברך, זהו גם לפי רצונה. במשך כל השנים, כאשר בעלה ראש הישיבה שליט"א לא חש בטוב, היתה מידי אומרת ומתפללת שאם ח"ו נגזרה גזירה אזי עדיף שהיא תמסור עבורו את שנות חייה כי איזו תועלת יש לעולם מחיי אשה פשוטה כמותה.

יצאה נשמתה בכ"ה בסיון תשס"ב, בנוכחות בעלה רבנו שליט"א וצאצאיה שקראו קרי"ש. לאחר מכן התבטא בעלה הגדול שליט"א בהתפעלות, שזכתה להיקבר סמוך לפטירתה בתוך ג' שעות ובשעה מאוחרת בלילה, מה שמנע ביטול תורה בהשתתפות ציבור כה גדול. וכך חרט רבנו על מצבתה: פ"נ האשה הצנועה מרת תמר שטיינמן ע"ה בת הרה"ח ר' שרגא שמאי קורנפלד הי"ד חניכה בנות ישראל ליראת שמים, לא הלכה בגדלות, מקבלת כל אדם בסבר פנים יפות, נלב"ע כ"ה סיון תשס"ב תנצב"ה.

צואתה

בחודשים האחרונים לחייה הכינה צוואה, חזרה על הדברים כמה פעמים וחתמה על זה.

- א. כל מה שהשי"ת עשה לי אני מקבלת באהבה.
- ב. אני מוחלת לכל היהודים שעשו לי פעם איזה עוול, אבל לא לגויים.
- ג. אני מבקשת מחילה מאבא שליט"א ומכל הצאצאים שיחיו ושאר האנשים. ובעיקר שהשי"ת ימחל לי על כל עוונותי, וירחם עלי שאני כה דלה במעשים טובים. ד. לא לומר שום הספד.
- ה. להיקבר במקום פשוט אך בין שומרי תורה ומצוות. [א"ה, וכאן התקיים רצונה ונקברה במקום צדדי בבית קברות, אמנם אח"כ שסידרו את שאר הקברים לידה נעשה הקבר שלה גבוה יותר, וניכר יותר, וכל הבורח מהכבוד, הכבוד רודף אחריו].

לאחר מכן הורתה כיצד לחלק את כספי הצדקה. מסתבר שבעשרות שנות חייה האחרונות לא קנתה לעצמה כלום, ואת הכסף שהיה אמור להיות מיועד לקניית נעליים עבורה וכדו' הועידה לצדקה.

העלון יוצא ללא מטרת רווח, ואפשר לצלם לזיכוי הרבים בלבד.

להערות הארות הוספות מנויים ורעיונות ניתן לפנות keailtarog@gmail.com לתרומות הנצחות והפצה ניתן לפנות ל 0527680034 בשעות בין הסדרים

לעילוי נשמת מרת מלכה בת רבי נחום ע"ה נלב"ע כ"ה סיון תשס"ז